

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАНІПУЛЯТОРА

У всі часи можна було зустріти людей, які прагнули досягти бажаного, шляхом прихованого впливу на свідомість іншої людини. В широкому сенсі слова маніпуляція – один із видів взаємодії людей, який неминуче виникає у процесі спілкування і навіть в процесі простого безконтактного спостереження за тими чи іншими подіями.

Кожного дня люди потрапляють у професіональні пастки маніпуляторів, навіть не здогадуючись про це. Ми можемо підкорятися чужій волі, сприймаючи її за власні думки та бажання. Тому буде доцільно розглянути характерні риси особистості маніпулятора та особливості його поведінки.

Еріх Фромм говорив, що «речі можна розчленовувати, речами можна маніпулювати без ушкодження їх природи. Але людина – не річ» [5, с. 10]. Ви не зможете розчленувати її, не зруйнувавши, не вбивши. Ви не можете маніпулювати нею, не завдаючи їй шкоди, не вбиваючи її.

Поняття «маніпулювання» знаходиться в центрі уваги сучасного соціогуманітарного знання. Так, в роботах вітчизняних дослідників маніпулювання розуміється як форма духовного впливу, приховане панування, здійснюване насильницьким шляхом, управління внутрішнім світом людини, його духовністю [2].

Причини прагнення людей до управління іншими бувають різними, але загалом їх можна розділити на три види:

1. Особистісні прагнення: самоствердження, реалізація своїх здібностей, потреба душевного тепла.

2. Фізіологічні причини: здобуття житла, їжі та інших елементів добробуту, прагнення до позитивних емоцій з ціллю психічного самозбереження.

3. Соціальні причини: визнання іншими людьми, схвалення суспільством, реалізація та популяризація своїх ідей, слава, хороша репутація і т.д. [1].

Відомий психолог Е. Шостром виділяє такі типи маніпуляторів:

1. Маніпулятор-диктатор. Це своєрідний тиран, направо і наліво роздає укази, що сиплються окриками, погрозами. Він прагне керувати оточуючими за допомогою грубої сили суворого і жорстокого слова і, звичайно, дії.

2. Маніпулятор-калькулятор (обчислювач). Така людина в спілкуванні з людьми постійно шукає вигоду, його наміри корисливі. Він весь час щось вираховує, вигадує, бажає залишатися «у виграшному становищі» в будь-якій ситуації.

3. Маніпулятор-ганчірка. Підкорює всіх своєю інфантильністю, безпечністю, безвільністю, слабкістю. Хоче, щоб його жаліли, щоб були поруч тільки з ним, сам «стелиться» і бажає, щоб «стелилися» біля нього.

4. Прилипало. Цей маніпулятор прагне бути веденим, керованим, керованою. Він теж слабкий і безвладний.

5. Маніпулятор-суддя. Вічно всім незадоволений, засуджує і критикує весь світ, приписує кожній людині мислимі і немислимі гріхи, бачить у кожному ворога, брехуна.

6. Маніпулятор-захисник. Готовий вигородити, виправдати будь-який вчинок близької людини.

7. Славний хлопець. Цей маніпулятор вбиває наповал своєю добротою, але доброта його нещира, солодкаво до нудотності, нав'язлива. Така людина, мило посміхаючись, готова піти на будь-яку підлість.

8. Маніпулятор-хуліган. Ця людина звикла «наводити порядок» у своєму оточенні за допомогою кулаків, агресії, сили, пияцтва. Він громить все і вся, якщо хтось не згоден з ним[4].

На думку Е. Шострома, для будь-якого маніпулятора характерні такі особистісні якості як брехня, фальш, недовіра, відстороненість від людей. Е. Шостром підрозділяє всіх маніпуляторів на активних (хуліган, диктатор), пасивних (ганчірка, прилипало), що конкурують (обчислювач) і байдужих.

Згідно з доктором Джорджем Саймоном, зазвичай маніпулятори демонструють таку поведінку:

- Приховують частину правди. Це сама витончена форма брехні, тому що якщо ви отримуете лише частину правди, а інша частина навмисно ховається, то не можете зробити правильні висновки. А якщо ви вкажете маніпулятору на те, що він вас обманює, він парирує це словами: «Я не брехав, просто приховав частину правди» або «Я не знав, що ця частина правди була для тебе важлива».

- Ухиляються від відповідей. Причина в тому, що коли ви хочете знайти раціональне зерно в їх словах, то розумієте що його там немає. Тому ви не отримаєте прямої відповіді на пряме запитання.

- Заперечують. Вони не визнають того, що маніпулюють.

- Виляють. Вони завжди можуть знайти виправдання своїй поведінці.

- Грають на почутті провини. Якщо ви в чомусь завинили (навіть кілька років тому) вам це пригадають і зажадають поступок.

- Соромлять. Причому як правило навіть в тому, що самі люблять робити.

- Зображують жертву. Це улюблений прийом маніпуляторів – вони обіграють ситуацію таким чином, що виставляють вас самих маніпулятором.

Не можна не сказати також про те, що маніпулятори – це дуже конфліктні люди. Навіть у ситуаціях, коли їм йдуть на зустріч, їх може щось не цілком влаштовувати. Вони використовують свої прийоми швидше для психологічного задоволення, ніж для досягнення реальних цілей [3].

Маніпулятор – людина, що використовує інших для досягнення своїх цілей. Їх вплив зазвичай не усвідомлюється людиною, а тому вона не може контролювати чи протистояти їм, не маючи спеціальних навиків. Маніпуляції існували в усі часи, оскільки це невід’ємна частина комунікацій між різними людьми. В певній мірі, це можна пояснити тим, що ми звикли керувати і бути керованими.

Список використаних джерел:

1. Адамчик В.В. – авт.-сост. 200 способів успешного манипулирования человеком. Минск: Харвест, 2011. 320 с.
2. Бессонов Б.Н. Идеология духовного подавления. М., 2008.
3. Саймон Дж. Кто в овечьей шкуре? Как распознать манипулятора. М.: Изд-во: Альпина Паблишер, 2014. 190 с.
4. Шостром Е. «Анти-Карнеги», или Человек-манипулятор. Мережевий доступ: <http://nkozlov.ru/library/s42/d395/?full=1>
5. Fromm E. "Man Is Not a Thing", Saturday Review, March 16, 1957, pp. 9-11.

Науковий керівник: к. психол. н., доцент Драгола Л.В.

Л. О. Гриб

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВИНИКНЕННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ У ПІДЛІТКІВ

Психосоматичні розлади супроводжують життя сучасної людини, являючись реакцією організму на стресори зовнішнього та внутрішнього середовища, які пов’язані з швидким темпом розвитку сучасного світу, інтенсифікацією науково-технічного прогресу та зростанням кількості інформації та необхідності швидкої її обробки. Психосоматичні розлади – це соматичні захворювання в етіології яких, у частини пацієнтів, суттєву роль